

TRUNG TÂM THÔNG TIN-THƯ VIỆN VỚI NGUỒN TIN NỘI SINH

Diệu Anh

Trung tâm Thông tin – Thư viện, ĐHQGHN

Nguồn tin nội sinh của ĐHQGHN được tạo nên từ các loại hoạt động đào tạo và nghiên cứu khoa học. Nguồn tin này phản ánh tiềm lực, các thành tựu về đào tạo, nghiên cứu khoa học của ĐHQGHN. Với ý nghĩa đặc biệt đó, nguồn tin nội sinh và các chính sách phát triển nguồn tin này đặc biệt có ý nghĩa đối với Trung tâm Thông tin - Thư viện.

1. Vài nét về nguồn tin nội sinh của Trung tâm Thông tin – Thư viện, ĐHQGHN

1.1. Vài nét về lịch sử quá trình

Trung tâm Thông tin-Thư viện, ĐHQGHN được thành lập từ năm 1997, trên cơ sở hợp nhất các thư viện của các trường thành viên. Ngay từ ngày đầu thành lập, trong quy chế tổ chức và chức năng nhiệm vụ của mình, Trung tâm đã nhận mạnh nhiệm vụ: "Thu nhận lưu trữ những xuất bản phẩm do ĐHQGHN xuất bản, các luận án tiến sĩ, thạc sĩ bảo vệ tại ĐHQGHN hoặc người viết là cán bộ, sinh viên ĐHQGHN; Những báo cáo tổng kết của các đề tài nghiên cứu cấp ĐHQGHN và cấp Nhà nước đã được nghiệm thu đánh giá do các đơn vị thuộc ĐHQGHN chủ trì hoặc do cán bộ ĐHQGHN thực hiện. Xây dựng các cơ sở dữ liệu đặc thù của ĐHQGHN, xuất bản các ấn phẩm thông tin tóm tắt, thông tin chuyên đề phục vụ công tác quản lý, nghiên cứu khoa học và đào tạo"

Công việc thu thập tài liệu nội sinh trên thực tế vào thời điểm Trung tâm thành lập năm 1997, chỉ có cơ sở thư viện Đại học tổng hợp Hà Nội cũ là có hoạt động thu thập và sử lý nguồn tài liệu nội sinh (Thư viện Đại học Sư phạm cũng có hoạt động này nhưng hiện nay đã tách về sư phạm). Các luận văn sau đại học thuộc trường đại học Ngoại ngữ không được lưu giữ tại thư viện. Sau khi thành lập, với chức năng, nhiệm vụ được giao, Trung tâm tiếp tục thực hiện việc thu thập dạng tài liệu này. Tuy nhiên, hoạt động này chưa mang tính pháp lý bắt buộc và ít được sự phối hợp của các cơ sở đào tạo, nên cho đến trước năm 2000, toàn Trung tâm chỉ thu thập được 364 luận văn sau đại học, thạc sĩ, và luận án phó tiến sĩ và tiến sĩ.

Từ năm 2000, công việc thu thập nguồn tin này đã có những chuyển biến đáng khích lệ. Trung tâm đã thu thập được nhiều tài liệu hơn và đều đặn hơn.

Từ thực tiễn hoạt động đào tạo, nghiên cứu khoa học của ĐHQGHN, nguồn tin nội sinh do Trung tâm thu thập có thể phân chia như sau:

- Nguồn tin phản ánh kết quả hoạt động học tập, đào tạo. Thuộc loại này là các luận án, luận văn, hệ thống chương trình, giáo trình. Cũng phải nói thêm rằng, trước đó, Trung tâm có thu thập cả các luận văn tốt nghiệp đại học của sinh viên (chỉ riêng khoa Hóa đã có trên 2000 luận văn tốt nghiệp đại học), nhưng do thực tế nguồn tài liệu này rất nhiều trong những năm gần đây, nên việc quản lý nguồn tài liệu này được chuyển về phòng tư liệu các khoa).

- Nguồn tin phản ánh kết quả hoạt động nghiên cứu nói chung. Thuộc loại này là các báo cáo kết quả nghiên cứu, các tư liệu trung gian được tạo nên từ việc triển khai các chương trình, đề tài nghiên cứu; các báo cáo, tham luận khoa học, kỷ yếu các hội nghị, hội thảo

Hiện nay Trung tâm đã thu thập được 525 đề tài nghiên cứu khoa học cấp trường, cấp ĐHQG, cấp nhà nước; 1623 luận văn thạc sỹ, luận án tiến sỹ bảo vệ tại ĐHQGHN; 1420 ấn phẩm của nhà xuất bản ĐHQGHN.

1.2 Phương thức thu thập nguồn tin nội sinh

- Hiện nay Trung tâm thu thập nguồn tin này theo những kênh sau:

- + Đối với nguồn tin là loại hình luận văn thạc sỹ, luận án tiến sỹ: do các tác giả nộp cho Trung tâm sau khi bảo vệ. Ngoài ra, các luận văn tiến sỹ và tóm tắt luận văn cũng được chuyển đến Trung tâm trước khi bảo vệ như tài liệu trưng bày xin ý kiến góp ý cho bảo vệ.

- + Đối với nguồn tin nội sinh là loại hình Đề tài nghiên cứu khoa học các cấp: do Ban Khoa học Công nghệ ĐHQGHN thu và giao lại cho Trung tâm. Loại hình tài liệu này chỉ bắt đầu thu nhận về Trung tâm từ năm 2003, khi có quyết định của Đại học Quốc gia Hà Nội. Trước thời điểm đó, những tài liệu này được lưu giữ tại Ban Khoa học Công nghệ hay phòng Nghiên cứu Khoa học của các trường thành viên

- + Đối với nguồn tin là các báo cáo, tham luận khoa học, kỷ yếu các hội nghị, hội thảo, giáo trình: những tài liệu này đã được xuất bản chính thức do nhà xuất bản ĐHQGHN xuất bản và nộp lưu chiểu cho Trung tâm bắt đầu từ năm 2001.

- + Từ năm 2000, Trung tâm đã thu luận án tiến sỹ có kèm đĩa CD, điều này cho phép xây dựng CSDL toàn văn cho nguồn tài liệu này trong tương lai.

1.3. Xử lý kỹ thuật và phương thức phục vụ đối với nguồn tin nội sinh:

- Trung tâm đã xây dựng một sơ sở dữ liệu riêng cho nguồn tin luận văn, luận án. CSDL này giúp bạn đọc dễ dàng truy cập đến nguồn tài liệu quan trọng này. Cùng với CSDL này, năm tháng 3/2000, Trung tâm đã xây dựng và cho in bản giấy tập 1 tài liệu "THÔNG TIN THƯ MỤC TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ VÀ LUẬN ÁN TIẾN SĨ ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI TỪ 1971-1999" bao gồm thông tin tóm tắt của 385 mục tài liệu.

- Tất cả các tài liệu nội sinh đều được xử lý theo đúng các quy trình kỹ thuật nghiệp vụ và phục vụ tất cả các đối tượng bạn đọc của Trung tâm

- Các tài liệu luận văn, luận án thu thập được lưu giữ và phục vụ tại các cơ sở khác nhau của Trung tâm, phù hợp với yêu cầu học tập, đào tạo và nghiên cứu của cán bộ, sinh viên ở từng khu vực.

- Tuy nhiên, đối với nguồn tin là luận văn thạc sĩ, luận án tiến sĩ, đề tài nghiên cứu khoa học, đây là tài liệu xám nên các vấn đề liên quan đến sở hữu trí tuệ được quan tâm hàng đầu.

- Các đề tài nghiên cứu khoa học và các tài liệu lưu chiều của nhà xuất bản ĐHQGHN được lưu giữ và phục vụ tại thư viện Chính tại 144 Xuân Thủy, Cầu giấy.

- Theo các thống kê từ các cơ sở phục vụ, nguồn tin nội sinh là nguồn tin có nhu cầu và tần số sử dụng rất cao. đặt biệt trong môi trường đại học mà nhu cầu nghiên cứu ngày càng được đề cao.

2. Vài nhận xét về quá trình thu thập, phát triển nguồn tin nội sinh:

Tuy đã có chú ý hơn trong các thông báo, chỉ thị, nhưng ĐHQGHN chưa có một văn bản chính thức mang tính pháp lý cho việc thu thập nguồn tin nội sinh này. vì vậy thực tế quá trình thu thập có thể được phản ánh như sau:

- Trung tâm thu thập ở thể bị động: nghĩa là ai đến nộp thì thu. Vì vậy mà có một số đơn vị đào tạo làm rất tốt việc này (như ĐHCN, Khoa Luật), ngược lại, có những đơn vị đào tạo lại không hề quan tâm đến, vì vậy Trung tâm gần như không thu được tài liệu từ những đơn vị này (ĐHNN, ĐHKHTN)

- Chưa thu thập được luận văn thạc sĩ, luận án tiến sĩ do các cá nhân bảo vệ ở nước ngoài do ĐHQGHN cử đi học.

- **Nguyên nhân:**

- Chưa có một văn bản nào do ĐHQGHN ban hành quy định về việc thu nhận và giao nộp nguồn tin nội sinh này đối với các đơn vị trong ĐHQGHN. Trung tâm cũng chỉ căn cứ vào chức năng, nhiệm vụ để thu thập nguồn tài liệu này.

- Nghị định Nghị định số 159/2004/NĐ-CP ngày 31/8/2004 của Chính phủ về hoạt động thông tin KHCN đã quy định: Công dân Việt Nam bảo vệ học vị thạc sĩ khoa học ở nước ngoài, khi về nước phải nộp 01 bản luận văn kèm 01 bản tóm tắt cho cơ quan thông tin khoa học và công nghệ hoặc thư viện nơi cử đi đào tạo. Trung tâm vẫn chưa thu nhận được một bản luận văn nào của cán bộ được cử đi học ở nước ngoài, có lẽ bởi chưa có sự thống nhất trong quản lý.

Một số ý kiến về giải pháp phát triển nguồn tin nội sinh

- Các giải pháp về chính sách và cơ chế: đưa ra chính sách trên cơ sở xem xét hệ thống pháp luật hiện hành (Luật khoa học và công nghệ, Nghị định số 159/2004/NĐ-CP về hoạt động thông tin KH &CN...), chính sách về giáo dục đào tạo, về định hướng chiến lược trong hoạt động khoa học công nghệ của ĐHQGHN.

- Các hoạt động tạo ra nguồn tin nội sinh về cơ bản đều là các hoạt động có kế hoạch, do ĐHQGHN cấp kinh phí và chịu sự quản lý trực tiếp của ĐHQGHN. Như vậy, đây là cơ sở để xây dựng chính sách quản lý và khai thác nguồn tin này.

- Phát triển thành các bộ sưu tập dưới dạng số hóa: bộ sưu tập các luận văn/luận án; bộ sưu tập các chương trình, bài giảng, bộ sưu tập các kỹ yếu hội nghị hội thảo tạo thành một hệ thống các tư liệu khoa học về một chủ đề xác định, trở thành một thành phần quan trọng của mạng Intranet ĐHQGHN.

- Có sự phối kết hợp chặt chẽ giữa các cơ sở đào tạo và Trung tâm Thông tin-Thư viện. Đưa yêu cầu nộp các tài liệu này như một nhiệm vụ pháp lý bắt buộc.